

SUOČAVANJE

SUVA REKA: SVEDOČENJA SA MESTA ZLOČINA

"TEŠKO JE GLEDATI KAKO SE UBIJAJU DECA"

Kristijan Dženings *dopisnik „Dejli Telegrafa“ sa Balkana*

Moje sećanje, i stranice pohabane kineske sveske crveno-crnih kartonskih korica kupljene 1998 u Najrobiju, su sve što je ostalo, za mene, od tog uzavrelog popodneva u sredu, u gradu Suva Reka, na južnom Kosovu juna 1999.

"78 kutija metkova - AK, AK varijanta – izbačene i rasute na zemlju ispred kafića. Pod od pločica, sunce koje prži, potpuna tišina, kafić potpuno spaljen, mrlje od krvi na podu..." kaže odeljak napisan plavom a zatim crnom hemijskom olovkom, mojim levorukim škrabanjem.

Sveska je kupljena u Keniji 1998, i pre nego što sam stigao na Kosovo, zajedno sa nemačkim NATO trupama 13. juna 1999, putovala je sa mnom kroz ratne zone, glad i pušcanu paljbu u Angoli, Južnom Sudanu, Mogadišu i Albaniji.

Dnevni unosi pričaju priču ovih reportaža i prethode mom dolasku na Istočni Balkan. Stranice su umrljane. Uglavnom je to kafa i crno vino, ponekad je to znoj od stajanja na 44 stepena Celzijusa u sudanskom izbegličkom kampu, retko krv sa poprišta masakra, ili verovatnije spljeskanog komarca koji me je ujeo za ruku.

"Zgrčeno telo kao džak.... izgleda kao da je staro dve godine, verovatno osam... ostavljeno mrtvo u bari pored mango drveta " je tipičan opis za vreme gladi u Sudanu u jesen 1998.

Tu su onda, takođe, banalnosti normalnog života. "Pozovi mamu i tatu preko satelitskog telefona... pokušaj da jedeš više voća... ne troši više dolare na džin..."

Broj tela izbrojanih u Africi je ogroman, pređene razdaljine takođe, vremenski i radni uslovi ekstremni. Posle četiri godine u septembru 1998 otišao sam i u martu 1999, na početku NATO bombardovanja Srbije i Kosova, stigao sam u Albaniju.

Onda na stranice sveske stiže picerija i kafić u Suvoj Reci 16. juna 1999. Putujući sa koleginicom, britanskom novinarkom Megi O'Kejn iz „Gardijana“, stigli smo na južno Kosovo sa nemačkim NATO trupama 13.-og, i do jutra 16.-og. bili smo ispred kafića „Erturi“, zaglavljani iza tržnog centra u Suvoj Reci. Bili smo gotovo prvi novinari koji su stigli. Grupa kosovske Oslobođilačke Vojske nas je tamo uputila. Bilo je krvi svuda. Na dorskim stubovima, krv na radiatorima, krvave mrlje iza pulta.

U frižideru je bilo dvanaest jaja koja su tu stajala mesec dana i malo gauda sira u njegovom crvenom omotu. Pod je bio mešavina pepela, osušene krvi i prljavštine. Na podu napolju bile su istrošene kasete od korišćenih metaka iz kalašnjikova, zajedno sa ručnim granatama koje su dokrajčile 23 člana kosovske albanske porodice Beriša, ubijenih unutra.

"Teško je gledati kako se ubijaju deca. Ne možete da zamislite zvuk vriska kada umire dete." kaže Vjolca Beriša, jedina preživela narednog dana, sedeći pod smokvom u bašti u gradu Prizrenu.

"Pucali su u nas kroz vrata, bilo ih je dvojica. Videla sam malog dečaka bez glave, krvi je bilo svuda, male bebe bile su mrtve. Trogodišnji Ismet je plakao. 'Mama hoću vode.' Pucali su mu u lice. Eron je bio desetomesečna beba. Plakao je, pa su ga ubili."

Svedočenje se nastavlja na nekoliko stranica moje sveske.

Vjolca je zaronila lice u tela oko sebe. Samo se Šireta usudila da pogleda gore. "Šireta mi je rekla da je čovek koji je podigao kalašnjikov da ih dokrajči bio Zoran Petković."

Ona se izvukla praveći se da je mrtva kada su tela njene dece i porodice naslagana pozadi u kamionu.

Skočili su sa kamiona i ona kaže da je nekako našla snage da trči zajedno sa jedinim preživelim sinom. Završila je u Albaniji, da bi se preselila u Italiju, gde je dobila zaštitu istražitelja Međunarodnog krivičnog tribunala za bivšu Jugoslaviju.

Pošto smo videli kafić, otišli smo do kuće Zorana Petkovića, vozača autobusa iz Suve Reke koji je postao paravojni policajac.

Kuća je bila opustošena. Jagnjeći but, izvučen iz zamrzivača, otopio se u sudoperi. Mače se igralo sa puščanom granatom ispod kreveta. Kavez za papagaje je bio prazan. Na glavnoj ulici bio je mrtav vučjak koji je trulio, rasporenog stomaka. Vatra kalašnjikova praštala je na podnevnoj vrućini.

Beriše su bili najpoznatiji i među najbogatijim kosovskim Albancima u Suvoj Reci. Zoran ih je dobro znao, i bilo je strašno ljubomoran na njih. Bujar je bio biznismen. Izdavao je poslovni prostor i automobile kada je OEBS želeo da iznajmi kuće, on je bio taj koji je dao najjeftiniju ponudu, izbacujući tako hotel „Boss“, čiji je vlasnik bio Zoranov prijatelj. To je razbesnelo Zorana.

Stvari su počele brzo da se odvijaju u Suvoj Reci. Lokalni Srbi obukli su uniforme da bi se borili za svoju očevinu. Zoran je postao samoproklamovani policajac.

U podne 26. marta 1999, dva dana posle početka NATO bombardovanja, stigao je ispred Berišine kuće.

"Bujar," pozvala su petorica ljudi spolja, "Bujar, izađi, gde su sada tvoji Amerikanci? Hoćeš NATO? Daćemo ti mi NATO."

Bujar je izašao napolje i video Zorana i njegovog prijatelja Miška Nišavića, vlasnika hotela „Boss“. Beriše su gledali iznutra. Bujar se nasmešio Zoranu. Ljudi su podigli svoje kalašnjikove. Bujar nije imao vremena da siđe sa prednje terase kada su otvorili vatru.

Onda su Beriše rasturene. Prvo su ubijeni muškarci, a onda Lili, žena koja je bila u sedmom mesecu trudnoće. Ostale žene iz porodice Beriša bežale su vrišteći, noseći svoju decu u naručju.

Bežale su kroz razrušene tržne centre koje su paravojne snage opljačkale u noći kada je počelo bombardovanje. Protrčale su pored Benijeve turističke agencije, gde je ispod pulta bila napuštena knjiga filozofije za četvrti razred koju je čitao pomoćnik, a zatim u prodavnicu kafe. Niko ne zna zašto su svi bežali tamo da se sakriju. Ali skoro svi su tamo umrli.

Moja koleginica Megi je 16. juna 1999 razgovarala sa bratom porodice, Beša Berišom u Švajcarskoj.

On kaže da su poslednje reči koje mu je rekla Šireta bile: "Čak i ako umrem, molim te nađi Zorana Petkovića, jer je on odgovoran za sve. On nam je dao ovaj poklon."